

Kontrollkäik Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Pärnu kambris

(1) 18.07.2012 viisid õiguskantsleri nõunikud läbi etteteatamata kontrollkäigu Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Pärnu kambris (*edaspidi* Pärnu kamber). Kontrollkäigule kaasas õiguskantsler ekspertidena Päästeameti ametniku, kes kontrollis Pärnu kambri vastavust tuleohutusnõuetele, ja perearsti, kes hindas Pärnu kambri kinnipidamistingimusi tervishoiu aspektist.

Pärnu kamber on Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri struktuuriüksus, mis teenindab kogu Lääne Prefektuuri tööpiirkonda¹. Varasemalt on õiguskantsler kontrollinud Pärnu kambrit kahel korral (22.05.2007 ja 30.06.2009).

Pärnu kambris viibivad kriminaalmenetluses vahistatud isikud (sh süüdimõistatud isikud, kelle suhtes käib uus kriminaalmenetlus), arestialused, kriminaalmenetluses kahtlustatavana kinnipeetavad isikud, väärteomenetluse raames kinnipeetavad isikud ning kainenemisele toimetatud isikud. Kontrollkäigu ajal viibis Pärnu kambris 16 isikut, kellest 15 kandsid eelvangistust ja 1 oli süüdimõistetu (toimetatud ajutiselt menetlustoiminguteks vanglast Pärnu kambris).

Pärnu kambris on maksimaalselt 42 kohta (14 kambrit) kinnipeetutele² ning neli kainenestuskambrit, mis paiknevad arestimaja kambritest eraldi hooneosas. Kainenestuskambrites keegi kontrollkäigu ajal ei viibinud. Kainenestuskambrite juures asub üks tuba, mis on kohandatud joobes alaealistele, kes ootavad oma seaduslikku esindajat.

Pärnu kambri keskmine täituvus oli ametnike hinnangul 2011. aastal ca 40%. Enamus kinnipeetuid on rahvuselt eestlased ja lisaks ca 25% Leedu Vabariigi kodanikke (või seal alaliselt elavaid isikuid).

Pärnu kambris on lisaks eriliigilistele kambritele ka ametnike tööruumid, menetlustoiminguteks kasutatavad kaks ruumi, kinnipeetute pesemisruum ja köök. Lisaks on Pärnu kambris tervishoiutöötaja ruum, mida enam ei kasutata, kuna puudub tervishoiutöötaja. Kinnipeetute lühiajaliste kokkusaamiste jaoks ettenähtud ruumi ei ole. Kohtumised toimuvad Pärnu kambri koridoris.

Nagu märgitud, ei ole Pärnu kambris tervishoiutöötajat, kes osutaks kinnipeetutele tervishoiuteenuseid ja sh dokumenteeriks kinnipeetute tervisesesundi kinnipidamiskohta saabumisel. Kinnipeetute esmase ravivajaduse tagab kiirabi. Ametnikud küsitlevad kinnipeetut vastuvõtmisel mh tema tervisesesundi osas ning täidavad vastava protokoll.

Kinnipeetute toitlustamine on korraldatud eraõigusliku toitlustusettevõtte kaudu ning kinnipeetutele on tagatud söök kolm korda päevas (hommikusöögiks tee ja sai).

¹ Siseministri 22.12.2011 määrus nr 26 "Politsei- ja Piirivalveameti põhimäärus" § 15 lg 4 sätestab, et Lääne prefektuuri tööpiirkond on Hiiu, Järva, Lääne, Pärnu, Rapla ja Saare maakond. Prefektuuri tööpiirkond hõlmab nimetatud maakondades asuvate linnade ja valdadega piirnevat territoriaal- ja sisemerd, nendes asuvaid saari ning majandusvööndit.

² Käesolevas kirjas on kasutatud mõistet „kinnipeetu“ siseministri 27.09.2011 määruse nr 21 „Arestimaja sisekorraeeskiri“ § 3 tähenduses.

Pärnu kamber on kinnipidamistingimuste osas mõnevõrra amortiseerunud. Eriti kambrite tingimused ja inventar. Teisalt on n-ö üldkasutatavates ruumides tehtud hulganisti remonttöid – vahetatud on ventilatsioon, renoveeritud kinnipeetute pesemisruum. Pärnu kambris on hiljuti soetatud kinnipeetutele uus voodipesu ja uued sööginõud. Kontrollkäigu ajal vahetati kambrites valgusteid. Ametnike kinnitusel saavad käesoleva aasta juuli lõpuks kõik kambrid uued lambid.

Kambri personal koosneb politseiametnikest ja politseiteenistuses mitteolevatest töötajatest (spetsialistid).

(2) Kontrollkäigul kontrollis õiguskantsler, täites ühtlasi piinamise ning muu julma, ebainimliku või inimväärikust alandava kohtlemise ja karistamise vastase konventsiooni fakultatiivse protokollis artiklis 3 sätestatud riigi ennetusasutuse funktsiooni, kuidas on tagatud inimeste põhiõigused ja -vabadused.

(3) Kontrollkäigu raames küsitleti seitset Pärnu kambris viibinud kinnipeetut. Kontrolliti kõiki politseihoone kambreid ja teisi kambribloki ruume (sh dušširuumi ja ametnike tööruume). Ruumide kontrollimisel osales eksperdina päästeametnik. Samuti kontrolliti kontrollkäigu ajal kambris viibinud kinnipeetute isiklike toimikuid. Pisteliselt kontrolliti arestimaja töö arvestuse raamatut ja kainestuskambrites viibinud isikute kohta koostatud dokumente (sh kontrollkäigule kaasatud arsti poolt kiirabikaarte). Vesteldi ametnikega.

(4.1) Kinnipeetute viibimise kestvus Pärnu kambris ja olmetingimused

Kontrollimisel selgus, et Pärnu kambri kinnipidamistingimused ei vasta täies ulatuses õigusaktides ettenähtule.

Üheks probleemiks on lühiajaliste kokkusaamiste ruumi puudumine. Pärnu kambris on kaks tuba, mis on ettenähtud menetlustoimingute tegemiseks, kuid kinnipeetu kokkusaamised toimuvad Pärnu kambri koridoris. Kokkusaamised korraldatakse läbi koridori ust asendavate trellide. Ühel pool trelle paikneb kokkusaamisele tulnud isik ja teisel pool kinnipeetu koos arestimaja ametnikuga. Selline korraldus ei ole asjaomastele isikutele mugav ega taga ka privaatsust.

Teiseks puudub Pärnu kambril jalutushoov ja kinnipeetud ei saa seetõttu viibida värskes õhus. Teisisõnu peavad kinnipeetud viibima 24 tundi siseruumides.

Kambrid on küll amortiseerunud, kuid puhtad ja nende üldist olukorda võib pidada arestimaja madalat täituvust arvestades rahuldavaks. Kambrites on muuhulgas olemas WC ja aken, viimane ei ole siiski täiel määral loomulikku valgust läbilaskev. Kontrollkäigu ajal vahetati kambrites valgustust, soetatud on kinnipeetutele uus voodipesu ja toidunõud. Siseministri 27.09.2011 määruse „Arestimaja sisekorraeeskiri“ (*edaspidi ASkE*) nõudeid silmas pidades puuduvad kambrites ettenähtud toolid/pingid kinnipeetutele ja lauad³. Tuleb siiski märkida, et arestimaja ametnike kinnitusel antakse kinnipeetutele soovi korral kambrisse toole. Viimasele saadi kinnitust ringkäigul kambrites.

Olemtingimuste parandamiseks on Pärnu kambris täielikult renoveeritud kinnipeetute kasutatav dušširuum, köök ja ruumide ventilatsioon.

³ Lauad on olemas kahes kambris (nr 2 ja nr 10).

Pärnu kambri ametnike väitel ja arestimaja töö arvestuse raamatu kinnitusel, viibivad kinnipeetud Pärnu kambris keskmiselt 10-14 päeva. Siiski on ka olulisi erandeid. Näiteks eelvangistuses viibivad isikud S.Ž ja M.K on Pärnu kambris viibinud alates 02.01.2012 kuni käesoleva kirja koostamise ajani.

Nagu eelnevalt märgitud, tuvastati kontrollkäigul, et Pärnu kambris puudub jalutushoov. Jättes jalutushoovi puudumise kõrvale, võib tõdeda, et Pärnu kambri üldised olmetingimused on rahuldavad juhul, kui kinnipeetu viibib kõnealuses politseihoones järjest mitte rohkem kui 30 päeva. Pikemaajalisel kinnipidamisel võivad Pärnu kambri tingimused kujutada riivet kinnipeetu põhiõigustele, eelkõige inimväärikusele.

Kinnipidamiskohtades kinni peetud isikute inimväärikuse austamise nõue tuleneb eelkõige Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artiklist 3 ja põhiseaduse (PS) §-st 18. Euroopa Inimõiguste Kohtu praktika⁴ kohaselt koheldakse kinnipeetavat inimväärikust alandavalt siis, kui põhjustatud kannatused ja alandus ületavad sellise taseme, mida seostatakse tavaliselt seadusliku ravi või karistusega.⁵ Kinnipidamistingimused peavad olema sellised, mis tagaksid kinni peetud isiku tervise ja heaolu säilimise. **Seejuures tuleb kinnipidamistingimuste hindamisel ennekoike arvesse võtta asjaolude koosmõju, nt kambrite sisustus, hügieenilisus ja isiku kinnipidamiskohta paigutamise kestus.** Olulised võivad olla ka kinni peetud isiku sugu, vanus ja tervislik seisund. Seejuures ei oma tähtsust ametivõimude tegevuse eesmärk, s.t asjaolu, et ametivõimudel ei ole olnud eesmärki isikut alandavalt kohelda. Eesmärgi puudumine ei välista riigipoolset Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni art 3 rikkumist.

Piinamise ja ebainimliku või alandava kohtlemise või karistamise tõkestamise Euroopa Komitee (*edaspidi* CPT) on oma 2010. aasta Bulgaaria visiidi raportis analüüsinud eelvangistuses viibivate isikute õigusi kinnipidamiskohas ning leidnud, et riik peab looma eelvangistuseks sellised tingimused, mis kaitseks kinnipeetu füüsilist ja vaimset tervist ajal, mil ta eelvangistuses viibib. CPT sedastas kõnealuse visiidi raportis, et olukorras, kus kriminaalasja eeluurimine on aeganõudev ja isik peab sel perioodil viibima eelvangistuses, tuleb talle tagada piisaval määral võimalusi viibida väljaspool kambrit ja tegeleda mõtestatud tegevusega, sh olla värskes õhus. CPT kutsus Bulgaaria võime astuma samme eeluuritavate

⁴ Nt EIÕK 08.11.2005 otsus asjas *Alver vs. Eesti Vabariik*; 18.11.2008 otsus asjas *Savenkovas v. Leedu*, p 78-79: „The Court further recalls that, according to its case-law, ill-treatment must attain a minimum level of severity if it is to fall within the scope of Article 3 of the Convention. The assessment of this minimum level of severity is relative; it depends on all the circumstances of the case, such as the duration of the treatment, its physical and mental effects and, in some cases, the sex, age and state of health of the victim. Furthermore, in considering whether treatment is "degrading" within the meaning of Article 3, the Court will have regard to whether its object is to humiliate and debase the person concerned and whether, as far as the consequences are concerned, it adversely affected his or her personality in a manner incompatible with Article 3. Even the absence of such a purpose cannot conclusively rule out a finding of a violation of Article 3 [...]. The Court has consistently stressed that a breach of Article 3 of the Convention would generally involve suffering and humiliation beyond that which are inevitably connected with a given form of legitimate treatment or punishment. Measures depriving a person of his or her liberty may often involve such elements. Thus, under this provision, the State must ensure that a person is detained in conditions which are compatible with respect for human dignity, that the manner and method of the execution of the measure do not subject the individual to distress or hardship of an intensity exceeding the unavoidable level of suffering inherent in detention and that, given the practical demands of imprisonment, the prisoner's health and well-being are adequately secured.“

⁵ Analoogselt nt RKHKm 06.09.2007, nr 3-3-1-40-07, p 12: „Kinnipeetavad peavad vangla julgeoleku huvides taluma nii eesmärgipäraseid läbiotsimisi kui ka nende tavapäraseid tagajärgi.“

õigusi kaitsva kinnipidamiskorra väljatöötamiseks ning kohese meetmena nõudis Bulgaarialt igale kinnipeetule vähemalt ühe tunni värskes õhus viibimise tagamist päevas.⁶

Seega on rahvusvahelises praktikas kõrgelt väärtustatud kinnipeetule inimväärikust mitte alandavate kinnipidamistingimuste võimaldamine ja värskes õhus viibimise tagamine.

Kontrollkäigul selgus, et Pärnu kambris on eelvangistust kandavad isikud järjepidevalt viibinud mõnel juhul ka üle kuue kuu.⁷

Vangistusseaduse (VangS) § 90 lg 3 sätestab, et eelvangistust kantakse kinnise vangla eelvangistusosakonnas või arestimajas. Üldjuhul kantakse eelvangistust vanglas, kuna abstraktselt on vanglas vahistatu põhiõiguste seisukohalt paremad tingimused. Näiteks võib VangS § 93 lõike 7 kohaselt vahistatu töötada, samuti tagab vangla jalutamisvõimaluse jne, mida suur hulk arestimaju ei võimalda.

Õiguskantsler möönab, et mõnel juhul on ka eelvangistuse vältel vaja isikut kinni pidada politseihoones, kuid see peaks olema lühiajaline ja seotud mõne konkreetse menetlustoiminguga. Kui menetlustoiming lõpeb või mõni muu vajadus isiku politseihoones kinni pidamiseks kaob, tuleb isik paigutada vanglasse.⁸ Seda iseäranis olukorras, kus politseihoones ei ole võimalik tagada isikule kõiki seadusega ette nähtud õigusi (nt tunniajalist värskes õhus viibimist).

Arvestades Pärnu kambri olmetingimusi ja seal kinnipeetu poolt viibitud aega, leiab õiguskantsler, et kinnipeetu (eriti eelvangistuses viibiva isiku) pikemaajaline kinnipidamine ilma jalutushoovita politseihoones võib kujutada tema inimväärikuse riivet. Seetõttu teeb õiguskantsler ettepaneku Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuril koos prokuratuuri ja vanglateenistusega leida võimalusi pikemat aega eelvangistuses olevate isikute ümberpaigutamiseks vanglasse.

Samuti teeb õiguskantsler ettepaneku muuta senist kinnipeetute lühiajaliste kokkusaamiste läbiviimise korraldust Pärnu kambris.

(4.2) Kinnipeetu õigused ja kohustused

Kontrollkäigul kontrolliti Pärnu kambris viibinud kinnipeetute isiklike toimikuid, vesteldi seitsme kinnipeetuga, pisteliselt kontrolliti arestimaja töö arvestuse raamatut ja kainenema toimetatud isikute kohta koostatud protokolle.

⁶ CPT Bulgaaria visiidi raport, p 74: „As stressed by the CPT in previous visit reports, it is incumbent on the authorities to develop a proper regime of activities for persons held in investigation detention facilities which, inter alia, is designed to protect the detainees’ mental and physical health during the period they spend in such facilities. In the case of detainees undergoing prolonged preliminary investigation, the aim should be to enable them to spend a reasonable part of the day (eight hours or more) outside their cells engaged in purposeful activities of a varied nature (work, preferably with vocational value; education; sport; recreation/association). The CPT calls upon the Bulgarian authorities to take steps to develop the regime of activities for persons held in IDFs, particular attention being paid to the special needs of juveniles. Immediate action must be taken to ensure that detainees are guaranteed their entitlement of at least one hour of genuine outside exercise per day (two hours for juveniles).“ Kättesaadav arvutivõrgust: http://www.cpt.coe.int/documents/bgr/2012-09-inf-eng.htm#_Toc317604058.

⁷ Nt vahistatud S.Ž ja M.K on Pärnu kambris viibinud alates 02.01.2012.

⁸ Vahistatu paigutamist arestimajja on õiguskantsler varasemalt käsitletud 30.07.2007 kirjas nr 7-4/070176/00705422 Politseiametile.

Eelnevalt nimetatud materjalidega tutvumisel suuri ja põhimõttelisi eksimusi ei tuvastatud. Sarnaselt Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri korrakaitsebüroo arestimaja Kuressaare kambri (*edaspidi* Kuressaare kamber) kontrollkäigu kokkuvõttes⁹ tooduga, selgus ka Pärnu kambris, et kinnipeetute isiklikesse toimikutesse lisatakse kinnipeetu õigusi ja kohustusi loetlev dokument (n-ö õiguste lühipakett).

Viidatud Kuressaare kambri kontrollkäigu kokkuvõttes tegi õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuurile ettepaneku anda kinnipeetute õigusi ja kohustusi tutvustav materjal isikule kambrisse kaasa, mitte hoiustada seda kinnipeetu isiklikus toimikus. Õiguskantsler leidis, et toimikus peab kajastuma õiguste ja kohustuste tutvustamise fakt.

Lääne Prefektuuri vastusest¹⁰ õiguskantsleri eelnevale ettepanekule nähtub, et Kuressaare kambris muudetakse senist praktikat ning lähtutakse õiguskantsleri tähelepanekutest.

Õiguskantsler teeb Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuurile ettepaneku ka Pärnu kambris lähtuda Kuressaares juurutatavast praktikast ja anda kinnipeetutele tema õigusi ja kohustusi sätestav materjal kambrisse kaasa ning mitte lisada seda kinnipeetu isiklikku toimikuisse.

(4.3) Tuleohutus Pärnu kambris

Õiguskantsleri ettepanekul kontrollis Pärnu kambris tuleohutuse nõuete täitmist Päästeameti ekspert. Eksperti arvamus põhines ringkäigul Pärnu kambris ja politseiametnikelt saadud informatsioonil. Eksperti arvamus esitati järgmised tähelepanekud ja kitsaskohad:

1. Pärnu kamber ei moodusta ülejäänud Pärnu politseijaoskonna hoonest omaette tuletõkkesektsiooni. Pärnu kambrist eraldab ülejäänud hoonest plekiga kaetud sertifitseerimata uks.

Vastavalt kasutusotstarbe erinevusele peaks hooneosi eraldama vähemalt E30 või EI30 klassi tuletõkkeuks.

2. Pärnu kambris puudub automaatne tulekahju-signalisatsioonisüsteem.

Automaatse tulekahjusignalisatsioonisüsteemi (*edaspidi* ATS) paigaldamise kohustus on enam kui 25 voodikohaga III kasutusviisiga ehitises. Samuti on kohustus paigaldada ATS enam kui 750 m² pindalaga V kasutusviisiga (administratiivhoone) ehitises. Seoses ATS puudumisega ei ole tagatud ka hooneosas ventilatsiooni automaatne väljalülitumine tulekahju korral.

3. Kambrite uksed ei ole suitsutihedad (puuduvad tihendid). Võimaliku tulekahju korral levib suits väga kiiresti vahekoridori, mis on peamiseks evakuatsiooniteeks kogu hooneosast. Nimetatud koridori suitsuga täitumine võtab võimaluse hooneosast evakueeruda.

Evakuatsiooni tagamiseks on võimalik paigaldada ustele spetsiaalsed tuletõkketihendid ning eemaldada kambrisse viivate ventilatsioonitorude läbiviigukohtade ümbert montaaživaht ja asendada see mittepõleva materjaliga. Kui kambrid moodustavad omaette tuletõkkesektsiooni, siis peaks ventilatsioonitorude läbiviigukohtadel kasutama tuletõkkeklappe.

⁹ Õiguskantsleri 26.06.2012 kiri nr 7-7/120823/1202960 ja selle lisaks olev kontrollkäigu kokkuvõte.

¹⁰ Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuri 20.07.2012 kiri nr 2.1-4/123832-2.

4. Hooneosa elektripaigaldiste tehnilist kontrolli ei ole teostatud akrediteeritud asutuse poolt.

Elektripaigaldiste tehniline kontroll tuleb nimetatud hoones läbi viia kord viie aasta jooksul. Elektripaigaldiste tehnilise kontrolli kohta peab olema olema tehnilise kontrolli aruanne või elektripaigaldiste nõuetekohasuse tunnistus. Kui on olemas ainult puudustega tehnilise kontrolli aruanne, siis tuleb aktiivselt tegeleda puuduste likvideerimisega, et akrediteeritud asutus saaks väljastada nõuetekohasuse tunnistuse.

5. Hooneosasse oli paigaldatud kaks 6 kg tulekustutusaine massiga pulberkustutit.

Vastavalt kehtivatele nõuetele peab hooneosas olema üks kustuti iga 200 m² kohta. Pärnu kambri hooneosa suurus on enam kui 400 m² ning hooneosas peaks olema kokku vähemalt kolm 6 kg tulekustutusaine massiga tulekustutit.

6. Hooneosa Laia tänava poole viiva evakuatsioonitrepikoja esimesel korrusel on trepi alla ladustatud märkimisväärne kogus põlevmaterjale (mööbel, tekid, madratsid, voodipesu, värvid), mis tulekahju korral eraldavad suitsu ja põlemisgaase ning välistavad evakuatsioonitee sihtotstarbelise kasutamise.

7. Hooneosas puudub evakuatsioonivalgustus ja evakuatsioonitee tähistus.

Hooneosas olevate evakuatsiooniteede valgustamise tagab elektrikatkestuse korral eraldiseisev diisलगeneraator, mis annab toite tavavalgustusele. Samas ei ole tavavalgustuse kaabeldus tulekindel ning evakuatsiooniteedel ei ole tagatud ühe tunni pikkune valgustuse toimimine.

Õiguskantsler teeb Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuurile ettepaneku arvestada ekspertide poolt esitatud tuleohutusosalaste tähelepanekutega.

(4.4) Tervishoiuteenuste osutamine Pärnu kambris

Kontrollkäigule kaasatud meditsiiniekspert (perearst) koostas hinnangu tervishoiuteenuste osutamise kohta Pärnu kambris. Hinnangu aluseks oli ringkäik Pärnu kambris, juunis 2012 kainenema toodud isikute kohta koostatud protokollid koos kiirabikaartitega ja kontrollkäigu ajal Pärnu kambris viibinud kinnipeetute isiklikes toimikutes sisaldunud terviseseisundit kajastanud materjal.

Eksperti arvamuses esitati järgmised tähelepanekud ja kitsaskohad:

1. Pärnu kambris puudub tervishoiutöötaja. Vajalikku arstiabi osutavad kinnipeetutele nende kaebuste alusel käsimüügiravimitega, sidemetega, plaastritega jms Pärnu kambri ametnikud. Kinnipeetu ägeda haiguse korral teenindab Pärnu kambrit kohalik kiirabi ning probleemide korral, kus kinnipeetule on küll nt Tartu Vanglas määratud retseptiravim, kuid kaasas seda ei ole, pöörduvad arestimaja ametnikud tuttavate perearstide poole konsultatsiooniks. Samuti on pöördutud üksikjuhtumitel tuttava psühhiaatri poole.

2. Kinnipeetutele ravimite andmise kohta on arestimaja ametnikud pidanud täpset päevikut, kus on kirjas, mis päeval, kellele, mitu tabletti ja mida anti, kes andis ja palju olemasolevast

varust alles jäi. Selline dokumenteerimine on asjakohane ning võiks lisaks sisaldada alati ka kinnipeetu kaebuse lühikirjeldust, mis tingis ravimi manustamise.

Ravimite varu on Pärnu kambris olemas kolmes erinevas kohas ja lisaks endises velskri kabinetis koos muude esmaabivahenditega. Endise velskri kabinetis olid osad ravimid kasutamisaja ületanud ja neid ametnike sõnul ei kasutata. Samuti ei ole peale arestimaja juhi kellelgi ligipääsu kõnealusele ruumile. Ravimeid soetatakse Pärnu kambrisse arestimaja juhi kogemustest lähtuvalt. Esmaabivahendeid on Pärnu kambri suurust arvestades adekvaatsel hulgal, puudu oli kontrollkäigu ajal kraadiklaas. Arestimaja juhi sõnul on suurem osa kambri ametnike läbinud esmaabi koolituse.

3. Kinnipeetu isiklikesse toimikutesse on tervises seisundi ja osutatud ravi kohta lisatud tervisekontrolli akt, kinnipidamisprotokoll (võib sisaldada informatsiooni isiku tervises seisundi kohta kinnipidamisel), kiirabikaardid (juhul, kui kiirabi on isikule kutsutud). Kinnipeetutel, kes saabusid Pärnu kambrisse Tartu Vanglast oli isiklikus toimikus Tartu Vanglast väljastatud paber vajalike tarvitataivate ravimite kohta, kuid samas ravimeid ega retsepte Pärnu kambri ametnike sõnul kinnipeetuga kaasas ei ole.

4. Arestimaja juht kinnitas, et väärkohtlemisest teada andmisel sekkutakse olukorda kohe, kuid selliseid teateid on olnud harva ja läbivaadatud kiirabikaartidest ei selgunud samuti ühtegi. Ainsaks sõltumatuks isikuks väärkohtlemise tuvastamise seisukohalt on Pärnu kambris kiirabi. Õhku jäi kahtlus, kas väärkohtlemise objektiivne tuvastamine ja asjaolude uurimine on Pärnu kambris süsteemselt läbi analüüsitud ja praktikasse rakendatud.

5. Kokkuvõtteks leidis ekspert, et kuna Pärnu kambris puudub tervishoiutöötaja, siis ei saa ta hinnata Pärnu kambris osutatavat tervishoiuteenust kohaseks, piisavaks, kvaliteetseks ega piisavalt kättesaadavaks. Esmased tervishoiuteenused on tagatud kiirabi näol, mis ei ole kiirabi ressursi ratsionaalne kasutamine, nt ägeda kõhuvalu puhul, teades eelnevat haiguslugu, kinnipeetut küsitledes ja objektiivselt läbi vaadates on võimalik diagnoosida, ravida ja kõhuvalu ennetada ka üldarstil või perearstil või ka pereõel.

Pärnu kambris tuvastatud olukord ei taga kinnipeetutele adekvaatset meditsiiniabi ning lisaks paneb ametnikud väga vastutusrikkasse olukorda, mille kandmiseks neil ei ole pädevust.

Näiteks selgus kontrollkäigul juhtum, kus „Aspirini“ andmine valu, palaviku või põletiku leevenduseks oleks võinud osutada ohtlikuks. Selle juhtumi puhul on isiku ülekuulamise protokoll märgitud, et kinnipeetul võib olla mao või kaksteistsõrmiksoole haavand ning ta tarvitab retseptiravimit toimeainega „Ranitidiin“ (maohapet alandav, põletikku/haavandit leevendav/raviv), kuigi, mitte regulaarselt. Samale isikule oli üle päeva või üle kahe päeva väljastatud Pärnu kambris kaebuste alusel ravimit „Renniet“, mis on adekvaatne, kuid mitte piisav ravim nii toime, eriti aga tarvitamise regulaarsuse osas. Samal isikule oli Pärnu kambris kutsutud kaks korda kõhuvalu tõttu kiirabi. Kõnealuse isiku puhul nt „Aspiriini“ (ja ka „Ibuprofeni“) manustamine võib olla eluohtlik, kuivõrd ei ole teada, kas tal on limaskestast põletik või haavand, millest võib tekkida verejooks. Verejooksu puhul on võimalik kutsuda kiirabi, kuid selline seisund on ennetatav tavalise läbivaatusega ja tavalise retseptiravimi regulaarse igapäevase manustamisega.

Pärnu kambris on tagatud kinnipeetu esmane jälgimine ja tervist puudutavate kaebuste lahendamine käsimüügiravimitega. Tõsise ravivajaduse korral, mida ei saa tagada Pärnu kambris, peaks saatma kinnipeetu tervishoiutöötaja saatekirja alusel valve all ravile

asjakohase eriarstiabi osutaja juurde tervishoiuasutusse või vanglasse. Samas eeldab eriarsti juurde toimetamine esmast ravikonsultatsiooni ning saatekirja, mida peaks väljastama Pärnu kambris töötav tervishoiutöötaja, kes hilisemalt tegeleks kinnipeetule eriarsti poolt määratud ravi jälgimise ja korrigeerimisega.

Lisaks ei saa lugeda rahuldavaks, et Pärnu kambri ametnikud peavad kasutama arsti või psühhiaatri konsultatsiooniks ainult tutvusi. Arvestades asjaolu, et Pärnu kambris ei ole tervishoiutöötajat, siis ei ole võimalik jätkata kinnipeetule vajalike retseptiravimite andmist, sest ei ole isikut, kes väljastaks uue/kordus retsepti. Teatud ravimite puhul on vajalik, et nende manustamist korraldaks ja kontrolliks tervishoiutöötaja.

6. Ekspert leiab oma arvamuses, et Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuuril tuleks leida võimalusi üldarstiabi osutamiseks Pärnu kambris. Selleks tuleks eksperdi hinnangul teha koostööd Pärnu linnaarstiga ja Pärnu linna piirkonna perearstidega, kellel on kohustus ravida ka patsiente, kes ajutiselt viibivad perearsti teeninduspiirkonnas¹¹.

Eksperti arvamusest lähtuvalt teeb õiguskantsler Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuurile ettepaneku otsida võimalusi tervishoiutöötaja leidmiseks, kelle ülesanne oleks Pärnu kambris viibivatele isikutele tervishoiuteenuste osutamine.

(5) Kokkuvõtteks

Kontrollkäigu tulemusel teeb õiguskantsler isikute põhiõiguste tagamiseks Politsei- ja Piirivalveameti Lääne Prefektuurile viis ettepanekut.

¹¹ Vt sotsiaalministri 29.11.2001 määrus nr 115 „Perearsti nimistusse mittekuuluvatele isikutele üldarstiabi eest tasumise kord“.